

Broj: 01,02,03,04/3-05-2-1601/24

Sarajevo, 3. 12. 2024.

BOSNA I HERCEGOVINA
PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BOSNE I HERCEGOVINE
SARAJEVO

PRIMLJENO: 05-12-2024			
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Redni broj	Broj priloga

IZVJEŠĆE

s PSOESS-ove i ODIHR-ove misije promatranja izbora u SAD-u, Washington, Sjedinjene Američke Države, 1. – 6. studenog 2024.

Albin Muslić, prvi zamjenik predsjedatelja Izaslanstva Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine u Parlamentarnoj skupštini Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (PSOESS) i zastupnik u Zastupničkom domu Parlamentarne skupštine BiH, i Teo Rogić, tajnik Izaslanstva PSBiH u PSOESS-u, sudjelovali su kao promatrači u zajedničkoj PSOESS-ovoj i ODIHR-ovoj misiji promatranja izbora u SAD-u, koja je provedena od 1. do 6. studenog 2024. u Washingtonu, Sjedinjene Američke Države.

Spomenuta međunarodna promatračka misija bila je najveća takva ikad organizirana i okupila je u konačnici više od 249 međunarodnih promatrača iz 45 zemalja koji su bili raspoređeni u nekoliko saveznih država na području SAD-a, od čega u sklopu PSOESS-ove njih 164 zajedno s članovima osoblja.

Uvodna dva dana bila su rezervirana za registraciju sudionika i predavanja o izbornom sustavu SAD-a, zakonodavstvu te metodologiji promatranja izbora uz mjerodavne govornike iz svakog područja.

Promatračima su se pozdravnim govorima obratili: Pia Kauma, posebna koordinatorica zajedničke misije promatranja izbora i predsjedateljica PSOESS-a, Pere Joan-Pons, voditelj izaslanstva PSOESS-a u zajedničkoj misiji, a time su otvorili i brifinge za međunarodne promatrače ovogodišnjih izbora, te Sharon Hudson-Dean, zamjenica pomoćnika američkog državnog tajnika.

ODIHR-ov briefing predvodio je Tamas Meszerics, voditelj tima u zajedničkoj misiji promatranja izbora, te je zajedno s voditeljima relevantnih područja upoznao prisutne s radom

međunarodne promatračke misije, političkim presjekom izborne kampanje, medijskim i zakonskim okvirom, kao i s izbornom administracijom te sigurnosnim aspektom cijelog izbornog razdoblja.

Zakonski izborni okvir i administraciju detaljnije su predstavili: Benjamin W. Hovland iz Komisije za pomoć u izborima, Leslie Reynolds iz Udruženja tajnika saveznih država i područja te Dan Weiner, ravnatelj Odjela za izbore i vladu Centra *Brennan*, dok su anketiranja i istraživanja publiže predstavili Carroll Doherty, ravnatelj političkog istraživanja u Istraživačkom centru *Pew*, i Rosa Mendoza, potpredsjednica Globalne strateške grupe.

Govornici su prvog dana izdvojili dvije održane debate, a koje su, osim što je bila riječ o različitim predsjedničkim kandidatima Demokratske stranke, polučile i oprečne rezultate te u konačnici dovele kandidate u izjednačen položaj uoči samog dana izbora. Također je naglašeno i da je ovo izborna kampanja u koju je uloženo najviše novčanih sredstava u povijesti, primjerice samo u Pennsylvaniji, jednoj od ključnih saveznih država, potrošeno je oko milijardu dolara. Posebno je naglašen utjecaj medija, među kojima je primjetan sve manji broj lokalnih dok su oni tradicionalno utjecajni na federalnoj razini, koji su zadržali svoj primat i na internetu s razvojem komunikacijskih kanala u današnjem vremenu.

Zakonski izborni okvir maksimalno je decentraliziran, svaka savezna država autonomno provodi izbore na svojem području s obzirom na to da i ne postoji središnje tijelo na razini SAD-a zaduženo za provođenje izbora. Takav okvir, uz sve okolnosti predsjedničkih izbora 2020. godine, rezultirao je predlaganjem više tisuća zakona mjerodavnih za provođenje izbora na području SAD-a i usvajanjem par stotina njih, kao i velikim brojem sudskih postupaka koji se trenutačno vode, a što su povijesno visoke brojke. Mogućnosti ranog glasovanja i glasovanja poštom dovele su, statistički gledano, do pada broja glasača na sam dan izbora 2018. i 2020., što se postupno ipak vraća na tradicionalne brojke.

Ono što je znakovito jest da je potpredsjednica SAD-a, Kamala Harris, nakon nominacije i održavanja posljednje debate smanjila razliku u odnosu na protukandidata Donalda Trumpa, ojačala poziciju na temelju osobnih vrlina i ideoloških stavova, ponajprije prema pobačaju, ali i s druge strane umanjila postotak muškaraca i neodlučnih birača koji podržavaju kandidata Demokratske stranke. Također, nastavno na prethodne predsjedničke izbore, veliki značaj pridavan je sigurnosnoj situaciji te je među glasačima s oba politička spektra primijećena zabrinutost u tom pogledu.

Same izborne kampanje većinom su financirane privatnim novcem, a što, prema izlagačima na ovom dijelu brifinga: Ellen Weintraub, zamjenici predsjedatelja Federalne izborne komisije, i Sauraviju Ghoshiju, voditelju Inicijative za reformu federalnog financiranja kampanja u

Pravnom centru za kampanje, zahtijeva reformu određenog opsega s obzirom na starost regulatornog federalnog zakona, iako je on u međuvremenu moderiran odlukama Vrhovnog suda.

Posljednji dan brifinga na rasporedu je bila obuka koju su izvodili dugogodišnji OEES-ovi promatrači u saveznoj državi u koje smo bili raspoređeni, odnosno na području Washington D. C.-a i Marylanda.

Iako su to nominalno bili predsjednički izbori, na glasačkim listićima, ovisno o saveznoj državi, bio je veći broj kandidata od lokalne do predsjedničke razine pa su tako u Washingtonu, osim predsjednika i potpredsjednika SAD-a, birani i takozvani senatori i zastupnik iz sjene, koji nemaju pravo glasa s obzirom na status Washingtona kao distrikta, te članovi gradskog vijeća. U saveznoj državi Maryland birani su: član Senata, zastupnici u Zastupničkom domu Kongresa te nekoliko dužnosnika na razini okruga, gradonačelnik Baltimorea i članovi gradskih vijeća.

Sam dan izbora bio je posvećen radu na terenu, odnosno promatranju na biračkim mjestima na koje smo bili raspoređeni. Otvaranje i zatvaranje biračkih mjesta bilo je u Washingtonu, dok su preostala biračka mjesta, njih 13, bila u saveznoj državi Maryland.

Biračka mjesta otvorena su 13 sati, odnosno od 7 do 20 sati, te je proces glasovanja rasterećen s obzirom na mogućnost ranog i glasovanja poštom prije samog izbornog dana, što je rezultiralo time da na svih 15 biračkih mjesta nismo zatekli gužvu, a čemu je svakako pripomogao i adekvatan broj članova biračkih odbora.

Izborna pravila, a kako je to i prethodno navedeno, razlikuju se od države do države te je tako u Washingtonu dozvoljeno glasovanje ljudima na bilo kojem biračkom mjestu, neovisno o tome u kojem dijelu grada žive. Također, unutar biračkog mjesta dozvoljena je upotreba mobilnih uređaja, za razliku od savezne države Maryland u kojoj je to strogo zabranjeno. Prilikom samog dolaska na biračka mjesta, identifikacija se obavlja na osnovi imena i prezimena, točnih podataka o datumu rođenja i adresi prebivališta, bez važeće identifikacijske isprave s fotografijom. Nakon uspješne potvrde, birači se opredjeljuju za glasovanje na glasačkom listiću ili obrascu, posredno s pomoću aparata sa zaslonom na dodir, nakon čega se skeniraju. Na svim biračkim mjestima bili smo jedini promatrači, bez ijednog stranačkog ili nestranačkog promatrača. Glede toga, na većini biračkih mjesta bio je primjetan veći broj volontera političkih subjekata i kandidata koji su stajali na uredno propisanoj udaljenosti i animirali ljude za glasovanje. Sam proces glasovanja protekao je bez ikakvih problema na svakom biračkom mjestu, a što su uredno naglašavali i predsjednici biračkih odbora, te bez bilo

kakvih pritisaka, kako prije izbornog dana tako i na sam dan, unatoč oprezu i najavama u medijima i na brifinzima uslijed duboke polarizacije koja je nastupila tijekom izborne kampanje.

Na završnom brifingu zaključeno je da, iako su predloženi i usvojeni mnogobrojni zakoni na razinama saveznih država, federalni pravni okvir u velikoj je mjeri ostao nepromijenjen ostavljajući većinu prethodnih ODIHR-ovih preporuka neispunjenima. Najviše polemika, očekivano, izazvala je mogućnost glasanja bez identifikacije važećom ispravom s fotografijom u određenom broju saveznih država, kao i nepostojanje preciznog broja birača na razini SAD-a. Iako je kampanja bila intenzivna, a što je i očekivano s obzirom na to da je najskuplja u američkoj povijesti, izbori su organizirani učinkovito i profesionalno, posebice na sam izborni dan, koji je protekao bez ikakvih problema na promatranim biračkim mjestima.

Pripremio:

Tajnik Izaslanstva

Odobrio:

Prvi zamjenik predsjedatelja
Izaslanstva PSBiH u PSOESS-u

Teo Rogić

Albin Muslić

DOSTAVITI:

- Kolegiju Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH
- Kolegiju Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine BiH
- Kolegiju Tajništva Parlamentarne skupštine BiH
- članovima Izaslanstva PSBiH u PSOESS-u
- Povjerenstvu za vanjske poslove Zastupničkog doma PSBiH
- Povjerenstvu za vanjsku i trgovinsku politiku, carine, promet i veze Doma naroda PSBiH
- Sektoru za odnose s javnošću
- a/a